

РЕКОМЕНДАЦІЇ

міжнародної науково-практичної конференції

“Розвиток національної промисловості у сучасному контексті: пріоритети, проблеми, регулювання” (19-20 жовтня 2009 р., Інститут економіки промисловості НАН України, м. Донецьк)

Учасники конференції визнають, що роль промисловості як сектору національної економіки залишається провідною в досягненні стійкого економічного зростання в Україні. Проте наявні динаміка, структура та ефективність промислового сектору не відповідають вимогам як поточного періоду, так і довгострокової перспективи соціально-економічного розвитку країни. Серед головних вад національного промислового виробництва, які спричинили гострий перебіг кризових процесів у 2008-2009 рр., – висока залежність від кон’юнктури світових ринків, низька конкурентоспроможність продукції, обмеженість внутрішнього попиту. Тенденції та проблеми, котрі мають місце в цьому секторі національної економіки, свідчать про нагальність пошуку нових можливостей та ефективніших форм і методів здійснення державної політики у сфері промислового виробництва.

На основі обговорення актуальних проблем промислового розвитку в Україні учасники конференції – фахівці Національної академії наук України, вищої школи України та Російської Федерації, представники органів державної влади та бізнесу – розробили **рекомендації щодо напрямів першочергових дій** влади, бізнесу й суспільства задля прискорення формування сучасного і конкурентоспроможного промислового сектору національної економіки.

Щодо стратегії промислового розвитку та здійснення його державного регулювання

В умовах посилення конкурентної боротьби на світових ринках промислових товарів і послуг вкрай необхідно *активізувати зусилля держави, бізнесу, науки та громадських організацій для вироблення і реалізації сучасної державної політики розвитку й підвищення конкурентоспроможності промисловості*. Концепція промислової політики в Україні має враховувати тенденції та принципи

зміни, які відбуваються у світовій господарській системі, зокрема у міжнародному поділі праці, структурі промислових активів, товарних та фінансових ринків, конкурентному середовищі, динаміці виробництва, споживацьких вимогах до продукції тощо.

Для ефективного розвитку національної промисловості необхідно забезпечити першочергове розв’язання таких завдань:

чітке визначення стратегічних орієнтирів розвитку промисловості в розрізі як внутрішньої економічної стратегії, так і в площині геоекономічних інтересів країни;

розробка й ефективне застосування дієвих інструментів реалізації промислової політики, адекватних новим інституційним умовам, серед яких – динамічні зміни у структурі влади, поява нових центрів економічної влади;

формування нової суспільної психології, орієнтованої на особливості ринкової моделі економічних відносин і розвиток економічної глобалізації.

Стратегічні цілі, пріоритетні напрями, завдання та об’єкти нової промислової політики мають бути сформовані *на основі ідентифікації національних конкурентних переваг та економічно обґрунтованого геоекономічного і виробничо-ринкового позиціонування промисловості України у світовій економіці*, що інтернаціоналізується та глобалізується.

Перспективний формат змін геоекономічного позиціонування національної промисловості у світовому економічному просторі – це економічно вмотивована орієнтація на поліцентричний політико-економічний простір із перспективами паритетної участі у міжнародному поділі праці та структурах як розвинутих традиційних промислових центрів (ЕС), так і нових, що динамічно розвиваються (зокрема, БРІК, ОЧЕС та ін.).

Зміни у виробничо-ринковому позиціонуванні промисловості мають бути пов'язані з переходом від спеціалізації на виробництві сировинної продукції та конструкційних матеріалів низького ступеня переробки (для зовнішнього і внутрішнього ринків) до спеціалізації на виробництві продукції окремих наукоємних сегментів машинобудівної та оборонної галузей, серійної техніки нового покоління для агропромислового комплексу, високотехнологічних конструкційних матеріалів для промисловості та будівництва.

Одним з основних пріоритетів концепції промислового розвитку слід вважати всебічний *розвиток внутрішнього ринку промислової продукції*, що сприятиме поліпшенню структури виробництва, подоланню надмірної експортної орієнтації базових галузей, підвищенню стабільності попиту на продукцію національних товаровиробників.

Для зменшення вразливості промисловості від ситуацій на ринках енергосировинних ресурсів важливим завданням промислової політики слід вважати *диверсифікацію традиційних галузей* у напрямі виробництва, які мають високий інноваційний потенціал і власну ресурсну базу.

Для *активізації інноваційної діяльності у промисловості*, нарощування обсягів інноваційної продукції, створення та використання високопродуктивних і ресурсоощадних технологій доцільно *прискорити формування міжгалузевих та міжрегіональних промислових кластерів* як ефективної форми організації виробництва та концентрації інвестиційно-інноваційних ресурсів. Необхідно також ввести з 2010 р. державне *статистичне обстеження передових виробничих технологій* на методологічних засадах, визнаних міжнародною статистичною практикою, а також запровадити механізми їх трансферу й експорту зацікавленим споживачам.

Перехід до інноваційної економіки потребує *створення ефективного інституційного середовища*, основою якого є легітимна публічна влада, здатна сформувати стабільні стійкі правила поведінки. Це сприятиме зростанню ефективності на основі розширення горизонтів економічного

планування і появи можливостей реалізації довгострокових економічних інтересів господарюючих суб'єктів. Реально сприяти процесу прискорення інноваційного розвитку здатна надбудова інноваційної економіки у вигляді наукової інфраструктури і державного регулювання інновацій.

Як дієвий важіль впливу держави на економічну ситуацію у промисловості слід розглядати конкуренторегулюючу політику. Із цієї точки зору основним завданням є *створення і захист конкурентних механізмів* там, де вони забезпечують більш високу ефективність використання обмежених ресурсів.

Необхідність підвищення конкурентоспроможності товарів вітчизняного виробництва вимагає від національних виробників суттєвого поліпшення *екологічних характеристик промислових технологій і продукції*, що, у свою чергу, потребує *нових механізмів залучення додаткових інвестицій у капітал природоохоронного призначення*.

Політика забезпечення конкурентоспроможності промисловості має спиратися на *ефективну взаємодію держави і бізнесу* на принципах рівноправного партнерства в її формуванні та реалізації. Доцільним є якнайшвидше законодавче врегулювання цих питань шляхом ухвалення *Закону України "Про розвиток промисловості України"*.

Щодо фінансового забезпечення промислового зростання і розвитку

Для поліпшення механізму фінансування процесів розширеного відтворення промисловості необхідною є реалізація таких заходів:

здійснення державної підтримки інвестиційних процесів, пов'язаних із технічним оновленням промисловості, з урахуванням пріоритетів її реструктуризації, затверджених цільових програм, прогнозних розрахунків по інвестиційно-інноваційних проектах;

удосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення технічного оновлення виробництва на основі оптимізації структури джерел фінансування, а також шляхом створення спеціального інвестиційного фонду з метою цільового використання його коштів на закупівлю

високопродуктивної техніки у вітчизняних машинобудівних заводів;

оптимізація норм амортизаційних відрахувань, які б ураховували реальні строки служби активної частини основних засобів і забезпечували перенесення їх вартості на готову продукцію протягом терміну їх корисного використання.

У сфері кредитування промисловості пріоритетними є вдосконалення механізмів фінансового оздоровлення банків, підвищення їх капіталізації; сприяння процесам оздоровлення банківської системи шляхом спрямування коштів Стабілізаційного фонду на рекапіталізацію банків, які здійснюють кредитування інноваційних проєктів; створення економічних та інституційних умов для підвищення в активах банків частки довгострокового кредитування інвестиційної спрямованості, зокрема за рахунок:

визначення державних пріоритетів довгострокового кредитування і формування вбудованих механізмів економічного стимулювання, у тому числі за рахунок надання комерційним банкам, що беруть участь у фінансуванні інвестиційних проєктів, права переважного доступу до дешевих кредитних ресурсів;

удосконалення інституту страхування інвестицій, зняття необґрунтовано жорстких нормативно-правових обмежень на об'єднання банківського, інвестиційного і страхового бізнесу;

створення прозорої системи обліку й аналізу корпоративного зовнішнього боргу;

забезпечення підвищення ступеня довіри до банків і залучення додаткових довгострокових ресурсів для кредитування через фондовий ринок із використанням практики первинної публічної пропозиції акцій і емісії облігацій.

У сфері податкового регулювання промисловості необхідно забезпечити формування податкової системи, в цілому сприятливої для стійкого економічного зростання на інвестиційно-інноваційній основі та зручної для платників податків за рахунок:

часткового перенесення податкового навантаження з чинників виробництва на споживання, екологічні і ресурсні платежі;

підвищення ставок екологічних платежів та введення в податкову систему країни місцевих екологічних податків;

надання загальносистемних (а не галузевих або інших часткових) пільг, спрямованих на виправлення провалів ринку у сфері науково-технічного прогресу й інноваційного розвитку;

побудови податкових правил визнання доходів і витрат суб'єктів господарювання на принципах бухгалтерського обліку;

зменшення трансакційних витрат, пов'язаних зі сплатою податків, шляхом кодифікування податкового законодавства;

забезпечення чіткої законодавчої регламентації всіх аспектів податкових правовідносин, зменшення кількості контролюючих органів, створення єдиних правил контролю за нарахуванням і сплатою податків;

формування системи податкової амортизації на основі принципу інвестиційної нейтральності, впровадження норм нарахування податкової амортизації виходячи з темпів економічного зростання (темів зростання ВВП) в країні та індексу цін інвестицій в основний капітал.

Щодо формування, збереження та розвитку трудового потенціалу промисловості

внести зміни та доповнення до правових положень про діяльність Кабінету Міністрів України, Міністерства промислової політики, Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства економіки, Міносвіти та науки, Мінвуглепрому України тощо щодо підвищення ролі та відповідальності цих структур у напрямі збереження та розвитку трудового потенціалу та забезпечення скоординованості їх діяльності;

розробити стратегії та програми збереження та розвитку трудового потенціалу на державному, регіональному та галузевому рівнях, а також на рівні підприємств;

посилити роль договірних механізмів у забезпеченні збереження та розвитку трудового потенціалу через генеральну, галузеві, регіональні угоди та колективні договори;

забезпечити поглиблення демократичних засад виробничих та

соціально-трудових відносин через розвиток соціального партнерства між роботодавцями, профспілками, органами влади;

здійснити модернізацію професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів відповідно до потреб інноваційного розвитку промисловості;

запровадити моніторинг професійно-кваліфікаційної структури зайнятих та потреби підприємств у робочій силі відповідно до сучасного класифікатора професій з виокремленням основних професій по видах промислової та економічної діяльності та забезпечити доступність цієї інформації для навчальних закладів і населення;

запровадити регулярну розробку прогнозів потреб промисловості та економіки України у кадрах у розрізі ВЕД за професійно-кваліфікаційною структурою з виокремленням основних професій.

Щодо моделювання та інформаційного забезпечення розвитку промисловості

Для підвищення рівня досліджень і формалізації економічних процесів, динамізм, невизначеність та складність яких постійно зростають, важливого значення набуває методологія економіко-математичного моделювання, що реалізується на базі і за підтримки сучасних інформаційних технологій.

Найбільш актуальними у сфері моделювання економічних систем залишаються розробки по таких напрямках: адаптивні моделі в економіці, моделювання економічного ризику і прийняття рішень в умовах невизначеності; моделювання нелінійних економічних процесів; економетричні моделі та методи прогнозування; інформаційні технології в моделюванні економіки; моделі трансформаційної економіки, рейтингові моделі управління, еволюційні моделі та ін.

Учасники конференції висловлюють впевненість, що практична реалізація розроблених пропозицій сприятиме вирішенню завдань системної модернізації промислового сектору національної економіки, створенню на цій основі фундаменту подальшого сталого економічного зростання і забезпечення

конкурентоспроможності в економіці, що глобалізується.